

Ξιν, ἐδίσταζε. . . Διὰ τί; διότι παρὼν ἐκεῖ θὰ ἦτο ὁ υἱὸς τῆς, διότι ἔμελλε νὰ κάμῃ μίαν γυναῖκα νὰ ἐρυθριάσῃ ἀπέναντι τοῦ υἱοῦ τῆς, καὶ ἄκων συνεπὼν τὴν γυναῖκα ἐκείνην, διότι τέλος καὶ αὐτὸ τὸ παιδίον, τὸ τόσῳ καθαρὸν καὶ ἔντιμον τὴν ψυχὴν, ἔμελλε νὰ σπαρραχθῇ ὑπὸ τοῦ ἐγκλήματος τῆς μητρός του, τὸ πρῶτον δὲ βῆμα ὅπερ θὰ ἔπραττεν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τοῦ κόσμου θὰ ἐκηλυδοῦτο ὑπὸ αἰσχους καὶ ἀπογνώσεως.

Ἐνώπιον τῶν φρικωδῶν τούτων συνεπειῶν ἔδει νὰ ὀπισθοποδίσῃ ὁ Σερὰν. Ἠγέρθη κατηφὴς καὶ ἀμφίβροπος καὶ προσπληθισίας τὸν λαμπτήρα ἔκαμε νὰ πυρπολήσῃ τὰ ἀπαίσιμα ἐκεῖνα ἔγγραφα. Ἡ Εὐγενία γοερὰν ῥήξασα κραυγὴν ἐπέπεσε κατ' αὐτοῦ, λέγουσα,

Πρὸς Θεοῦ, κύριε, μὴ τὰ καύσης. Τὰ ἔγγραφα ταῦτα εἶνε ἡ πανυστάτη μου ἐλπίς· σπλαγχνίσου με τὴν δειλαιον, ἂν τὰ ἐξαφανίσῃς θὰ ριζώσῃς εἰς τὴν καρδίαν τοῦ υἱοῦ σου καὶ μίαν ἀκόμη ὑποψίαν. Ἀνάγνωσον αὐτά, κύριε, ὦ ἀνάγνωσέ τα! Εἶνε ἡ τελευταία χάρις, ἣν παρὰ σοῦ ἐξαίτουμαι.

— Τὸ θέλεις, πῶς; εἶπε πνιγόμενος τὴν φωνὴν ὁ Σερὰν.

Ἐρρίψε τελευταῖον βλέμμα πρὸς αὐτὴν, πρὸς τὸν Ἑρρίκον. . . καὶ τὰ ἀπεσφράγισε.

Ὁ φάκελλος ἐμπεριεῖχεν ἐπιστολάς, καὶ ἐξ αὐτῶν κατέπεσεν εἰκὼν.

Τὸ ὁμοίωμα τῆς *Eugénie Beresbill*!

Αἱ ἐπιστολαὶ ἐπεγράφοντο «πρὸς τὴν *Eugénie Beresbill*»

Ἡ πρώτη ὄθεν γυνή, ἣν ἠγάπησεν ὁ Ὀκτάβιος, κατέστη ἐρωμένη τοῦ ἀδελφοῦ του· τὰ δύο ὁμοιόγραφα ὀνόματα ἐπέφερον τὸ λάθος, ἔνεκα τοῦ ὁποίου ἡ Εὐγενία Σερὰν, ἡ ἀγνὴ καὶ ἐνάρετος αὕτη γυνή, ἐπὶ πενταετίαν ὄλην ἐγκακολαμμένον ἔφερον ἐπὶ τοῦ μετώπου τὸ στίγμα τοῦ ἐγκλήματος ἐτέρας.

Ὁ Σερὰν ἐκάλυψε τὸ πρόσωπόν του διὰ τῶν χειρῶν, καὶ ἔμεινεν ἄφωνος ἐκ τῆς ὀδύνης καὶ τοῦ αἰσχους ἐπὶ τινὰς στιγμὰς.

Ἄχ! τί ἔπραξα! τί ἔπραξα! ἐψιθύρισε ταπεινοφώνως. . . Ἀφήσατέ με ἀμφοτέρω! Τὸ ἀξίζω.

Ἐπλησίασεν αὐτὸν ὁ Ἑρρίκος καὶ λαβόμενος αὐτὸν ἐκ τῆς χειρὸς· πᾶτερ μου, εἶπε με δακρυφόρον φωνήν.

— Γίε μου! υἱέ μου! ἐπανέλαβεν ὁ Σερὰν σφίγγων αὐτὸν εἰς τὰ στέρνα του.

Ὁ παῖς ἀνήγειρε τὸ ἀκτινοβολοῦν ἐκ τῆς εὐτυχίας ὥραϊον αὐτοῦ πρόσωπον καὶ παρασύρων τὸν

πατέρα του, ἔφερον αὐτὸν πρὸς τὰ γόνατα τῆς Εὐγενίας· εἶτα εἰς τὸν βραχίονα τῆς εὐτυχοῦς γυναικὸς ἐκείνης περὶ τὸν τράχηλόν του,

— Οὕτω πῶς θὰ ἦσθε καὶ οἱ δύο, μῆτέρ μου. . . πάντοτε, ἀλήθεια; καὶ νατὸν συγχωρήσῃς, μῆτερ μου διότι ὑπῆρξε τόσῳ δυστυχής!

— Εὐγενία.

— Φθάνει, σίγα! Πῶς θέλεις νὰ τὸ λησμονήσω; Ἀὐτὸν εἶπαι σὺ, ὁ ἀποδίδων μοι τὸν υἱόν μου;»

(ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ.)

Er Σύρω 1865.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΚΕΦΑΛΛΗΝΟΣ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

Πραγματεία περὶ Δωδώνης, ὑπὸ Π. Ἀραβαρτινοῦ. *Er* Ἰωαννίνοις, τύποις Δωδώνης 1862.

(Συνέχεια ἴδε φυλλάδ. 49.)

ΠΙΣΤΕΥΟΜΕΝ ὅτι κατωρθώσαμεν ἐν μοίρᾳ ἐπεισοδίου ν' ἀποδείξωμεν ὅτι αἱ ὑπὸ τοῦ κυρίου Ἀραβαρτινοῦ περιγραφόμεναι καὶ πρὸς ὑποστήριξιν τῆς περὶ τοῦ Δωδωναίου μαντείου γνώμης του φερόμεναι δεισιδαιμονίαι ἀπαντῶνται καὶ ἀλλαχοῦ, μάλιστα δὲ καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν του προσφορώτεραι. Ἐπὶ τῶν δεισιδαιμονιῶν δὲ τούτων τὸ πλεῖστον, ὡς θέλομεν ἰδῆ, στηριζόμενος ἠθέλησε νὰ θέσῃ τὸ μαντεῖον τῆς Δωδώνης εἰς τὸ Πάτερον, καὶ νὰ κηρύξῃ εἰς τὸν κόσμον ὅτι αὐτὸς καὶ μόνον εὔρε τὴν θέσιν τοῦ περιφήμου ἐν τῇ ἀρχαιότητι μαντείου· καὶ περιεργον, ἐνῶ ὑπόσχεται ἐν τῇ ἀγγελίᾳ τῆς ἐθιμογραφίας νὰ γράψῃ περὶ τῶν ἐν Ἡπείρῳ ἀπαντωμένων δεισιδαιμονιῶν, προλήψεων καὶ τόσων ἄλλων, νὰ λέγῃ ἐν σελ. 44 τῆς πραγματείας του ὅτι «ἐὰν οὐχ (sic) ὑπῆρχεν ἀρχαιοτάτη παράδοσις περὶ τῆς ἐκεῖ προϋπάρξεως τοῦ μαντείου, οὐκ ἦν εὐκολον, ἵνα ριζωθῇ τοιαύτη πρόληψις καὶ δεισιδαιμονία εἰς τὰς περιοικούσας χριστιανικὰς κοινότητας τοῦ Πατέρου» ἡ τοιαύτη ἐξήγησις καὶ ἡ πρὸς ταύτην πίστις τοῦ Ἀραβαρτινοῦ μᾶς ἠνάγκαζε καὶ περισσότερον τοῦ δέοντος ἴσως εἰς βιβλιογραφίαν περὶ δεισιδαιμονιῶν νὰ ἐκπαθῶμεν, συντόμως δὲ καὶ νὰ ἐξηγήσωμεν νῦν πῶς ἐγεννήθησαν ἀνατρέχοντες εἰς τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους τῆς Ἑλλάδος.

Ὅσον ἵνε βέβαιον ὅτι ὅλα τὰ πρῶτα μαντεῖα τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν ἀποικιῶν αὐτῆς εὕρισκοντο

εἰς σπήλαια, (1) χάσματα, χαράδρας, ἄντρα ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον, διότι πᾶς ποιμενικός ἢ ἀγροτικός λαὸς νομίζει ὅτι εἰς τόπους ἰδιαίτερον τι καὶ ἔκτακτον ἔχοντες κατόκησεν ἢ κατοικεῖ καὶ ἔπραξεν ἢ ἔπαθε θεός τις ἢ ἄλλο τι ὑπεράνθρωπον, τὸσον ἐξ ἄλλου μέρους ἀναμφίλεκτον ἔνε ὅτι καὶ ἡ χριστιανικὴ θρησκεία παραδεχομένη γένος τι πονηρῶν δαιμόνων εὐκολύνει τοὺς ἀπλουστέρους νὰ φαντάζωνται καὶ πιστεύωσιν ὅτι τὰ χάσματα, τὰ σπήλαια, αἱ χαράδραι, οἱ λάκκοι, καὶ αἱ πηγαὶ ἐνίοτε, ἔνε τόποι ἐνθα κατοικοῦν ἂν ὄχι πλέον θεοί, ἀλλὰ διάβολοι, ξωθικαὶ Νηραίδες κτλ. Τούτων οὕτως ἐχόντων δὲν πρέπει ὅπου καὶ εὐρίσκομεν τοιαύτας δεισιδαιμονίας τελοῦμένας νὰ πιστεύωμεν ὅτι ἐκεῖ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὑπῆρχον μαντεῖα οὔτε πάλιν ἐπὶ τῶν δεισιδαιμονιῶν στηριζόμενοι ν' ἀποφαινόμεθα ὅτι ὅπου τελοῦνται αὗται ἔκειτο τὸ Δωδωναῖον μαντεῖον, διότι καὶ πολλὰ μαντεῖα τῆς Δωδώνης κατὰ δυστυχίαν δὲν ὑπῆρχον, καὶ οἱ τόποι οὗτοι δὲν κατοκοῦντο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων. ἂν ὅμως ὁ κύριος Ἀραβαντινὸς θέλει ν' ἀναγάγῃ τὰ πάντα εἰς τοὺς ἀρχαίους, ἵνα μὲ τοῦτο ἀποδείξῃ τὸν Fallmerayer ἀπατηθέντα εἰς τὰς σκέψεις καὶ γνωματεύσεις του, ἅς μάθη ὅτι αἱ δεισιδαιμονίαι εἰς Πάτερρον, ὡς καὶ εἰς Βιτοκὸν, προέρχονται ἐκ τοῦ φαραγγώδους ἐκείνου τόπου, ἐκ τῶν χασμάτων καὶ σκολίων καὶ ἐκ τῆς ἐπάλξεως, πρὸ πάντων δ' οὐκ ὀλίγον συντελεῖ πρὸς τοῦτο καὶ τὸ ἄγριον καὶ φοβερὸν τοῦ τόπου εἰς τὰ βλέμματα τῶν ἀπλουστέρων, τὸ δὲ τῆς Δωδώνης μαντεῖον προήλθεν ἐκ τῆς πηγῆς καὶ κρήνης ἐν τῇ πολυλητῇ καὶ εὐλείμωνι κοιλάδι τῆς Ἑλλοπίας. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν δεισιδαιμονιῶν.

Ἐντεῦθεν δὲ φαίνεται γεννηθεῖσα ἡ περὶ τῆς θέσεως τοῦ Δωδωναίου μαντεῖου ἰδέα τοῦ κυρίου Ἀραβαντινοῦ πρὸς φιλόστοργον ὑποστήριξιν τῆς ὁποίας ἠναγκάσθη διατάξας κατὰ τὸ δοκοῦν τὰ χωρία τῶν συγγραφέων νὰ ἐξαγάγῃ τὴν συμφέρουσαν

(1) Τοιαῦτα τινα ἦσαν τὰ ἀρχαιοτάτα μαντεῖα τῆς Γῆς, τοῦ Ποσειδῶνος, τοῦ Ἀπόλλωνος ὁμοίως ἔκτακτόν τι ἔχουσι καὶ τὴν πρώτην ἴσως θέσιν κατέχουσι τὰ φαινόμενα τοῦ οὐρανοῦ τὸ φῶς, τὰ νεοφύερα νέφη, αἱ ἀστραφαὶ, αἱ βρονταὶ, ἀλλὰ καὶ οἱ ποταμοὶ, αἱ πηγαὶ, τὸ ὕδωρ ἐν γένει· ὁ Ζεὺς ὁ πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε ὡς νεοφύερος ἐλατρεύετα ἐν τῇ Ἀττικῇ, ὡς πατὴρ δὲ τῶν πηγῶν καὶ κρήνων ἐν τῇ νοιλάδι τῆς Δωδωνάϊας χώρας· ὁμοίως καὶ οἱ τόποι πόθεν ἐξήρχετο πῦρ· ἀνομιζοῦσι δὲ οἱ ἐκείνη ἀνθρωποι ἐν τῇ Ἰερᾷ, ὡς ὁ Ἡρακλῆς χαλκεύει, ὅτι τὴν νύκτα φαίνεται πῦρ ἀναδιδούσα πολὺ καὶ τὴν ἡμέραν καπνόν. Θεουκδ. βιβλ. III, 3 πρὸλ. Πανσ. Γ. 23, 5.

αὐτῷ ἔννοϊαν διότι ἵνα ἀποδείξῃ ὅτι τὸ Ξηροβούνι (1) ἔνε ὁ Τόμαρος μετεχειρίσθη ἐν μὲν τῇ σελ. 43 ἐν χωρίον τοῦ Στράβωνος (βιβλ. Ζ. κεφ. 7. § 9), ἐν δὲ τῇ 45 ἐν ἑτερον τοῦ Πλινίου (IV, I)· καὶ τὸ μὲν χωρίον τοῦ Στράβωνος ἔχει οὕτω «καίπερ οὔσα τραχεῖα καὶ ὀρῶν πλήρης Τομάρου καὶ Πολύανου καὶ ἄλλων πλείονων ὁμῶς εὐάνδρει ἢ τε Ἡΰπερος πᾶσα καὶ ἡ Ἰλλυρίς» τὸ δὲ τοῦ Πλινίου «Tomarus mons centufondibus circa radices celebratur.» ἐκ τοῦ χωρίου τοῦ Στράβωνος ἀνακαλύπτει ὅτι ὁ Τόμαρος ἐγεινιάζετο πρὸς τὸν Πολύανον, καὶ ὅτι ἡ νῦν Μπολυάνα παρίστησι τὸν πάλαι Πολύανον, ἀφοῦ δ' ἐκτενέστερον καὶ οὐχὶ χθαμαλώτερον αἰ τοῦ κεῖται τὸ Ξηροβούνι, ἔπεται ὅτι τοῦτο ἔνε ὁ Τόμαρος· αὕτη ἔνε ἡ ὅλη του ἀνακάλυψις· ἀλλ' ἂν καὶ κατὰ τὴν λογικὴν ταύτην ἐβαίνομεν, δηλ. ὅτι τὸ χωρίον τοῦ Στράβωνος ἀναφέρεται εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ Ἀραβαντινοῦ ὑποδεικνύμενα ὄρη, πάλιν δὲν ἀνακαλύπτεται τὸ Ξηροβούνι ὡς Τόμαρος, διότι ἂν ὁ Τόμαρος ἐγεινιάζετο πρὸς τὸν Πολύανον, ἡ δὲ νῦν Μπολυάνα κατὰ τὸν Ἀραβαντινὸν γεινιάζετο τῷ Ξηροβουνίῳ, ἔπεται ὅτι ἡ Μπολυάνα ἔνε ὁ Τόμαρος, τὸ δὲ Ξηροβούνι ἔνε ὁ Πολύανος, ἀφοῦ Τόμαρον λέγει ὁ Στράβων πρῶτον, καὶ εἶτα Πολύανον· τὸ χωρίον τοῦ Στράβωνος καθ' ἡμᾶς παρενοήθη πολὺ ὑπὸ τοῦ κυρίου Ἀραβαντινοῦ, ὅστις ὅλων τῶν εἰς τὴν Δωδώνην μαρτυριῶν τῶν ἀρχαίων συγγραφέων μόνον τὰ χωρία ξηρὰ καὶ ἄνευ τῶν προηγουμένων ἢ ἐπομένων ἐξετάζει, καὶ ἐκ τῆς τοιαύτης ἐξετάσεως οὐ μόνον γεννῶνται στρεβλαὶ ἰδέαι καὶ παρανοήσεις συγγραφέων, ἀλλὰ καὶ τὸ περὶ Δωδώνης ζήτημα περιπλέκεται μᾶλλον ἢ διευκρινεῖται· ὁ Στράβων ἐν § 9 τοῦ ἐξδδμου βιβλίου καὶ κεφαλαιῶν περιγράφων τὰς περὶ τὴν Τύμφην καὶ Λάκμωνα κτλ. πόλεις ἐπιφέρει «τότε μὲν οὖν, ὡς εἶπον (πρὸλ. § 3 καὶ 8.) καίπερ οὔσα τραχεῖα καὶ ὀρῶν πλήρης, Τομάρον θὰ ἐννοῇ βεβαίως τὴν πρὸς τὸ δυτικὸν μέρος τοῦ Λάκμωνος κτλ. παράλληλον σειρὰν συνεχῶν

(1) Μάτην προσπαθήσαμεν ἐν τῇ χρονογραφίᾳ τοῦ Ἀραβαντινοῦ νὰ εὕρωμεν ἀναφερόμενον καὶ τὸ Ξηροβούνι του, τίς οἶδε μὲ ποῖον τὸ συγγέει, ἀφοῦ μάλιστα ὄχι ὀρθῶς πολλαὶ πόλεις, ποταμοὶ, ὄρη παραλληλίζονται τοῖς ἀρχαίοις (πρὸλ. Πανδ. Τομ. Θ, φυλλ. 200 σελ. 182). ἀρκεῖ μόνον ν' ἀναφέρωμεν περὶ τῶν ὀρέων ὅτι Λάκμωνα θεωρεῖ τὸ χωρίζον τὴν Κόνιτζαν ἀπὸ τὸ Ζαγόριον βουνόν, Λύγκον τὸ ἀρκτικώτερον καὶ ὑψηλότερον τμήμα τοῦ Μιτσεκελίου, Τόμαρον τὸ νότιον τμήμα αὐτοῦ, καὶ Πίνδον τὸ βουνὸν τοῦ Μετσόβου (Ζυγός).

δρέων τὴν χωριζομένην ἀπ' αὐτοῦ διὰ διακλαδισμού τινος τοῦ Ἀράχθου ποταμοῦ καὶ ἔχουσιν πέντε μίλλια μῆκος καὶ ὅμοιον πλάτος· αὕτη ἡ σαιρὰ καλεῖται ὑπὸ τῶν Ἑπειρωτῶν σήμερον Μιτσκέλ (1) καὶ Πολυάνου (τὸ μεταξὺ τοῦ Ἀράχθου καὶ Ἀχελώου πρὸς μεσημβρίαν τοῦ Λάκμωνος (Ζυγοῦ τοῦ Μετσόβου) καὶ Τομάρου (Μιτσακελίου) ὅρος Μπολυάνα σήμερον καλούμενον) καὶ ἄλλων πλείονων (τώρα ἂς προστεθῇ καὶ τὸ ἔτι ἐκτενέστερον καὶ οὐχὶ χθαμαλώτερον ὑπάρχον Ξηροβούνι) ὅμως εὐάνδρει ἤτε Ἑπειρος πᾶσα καὶ ἡ Ἰλλυρίς·» διὰ τῆς ἀναλύσεως ταύτης τοῦ χωρίου τοῦ Στράβωνος ἐγένετο φανερόν ὅτι τὸ Ξηροβούνι δὲν ἔνε ὁ Τόμαρος, καὶ ὅτι αὐτὸ τὸ χωρίον ὅπερ φέρει ὁ Ἀραβαντινὸς πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ Ξηροβουνίου του ἀποδεικνύει ὡς Τόμαρον τὸ Μιτσκέλ, καθὼς τὸ ἐπίσειεν ἔνα καιρὸ, καὶ καθὼς πάντες οἱ περὶ τοῦτου γράψαντες ὑποθέτουσιν· ἀλλὰ καὶ τὸ χωρίον τοῦ Πλινίου ὅτι ὁ Τόμαρος εἶχε πολλὰς ναμάτων ἐκροὰς καὶ δὴ ἑκατὸν πηγὰς δὲν δύναται νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν γνώμην τοῦ Ἀραβαντινοῦ, διότι αὐτὸ τὸ ὄνομα Ξηροβούνι = ὅρος ἄνυδρον καὶ ἄδενδρον ἀποδεικνύει τὸ ἐνκντίον, μία δὲ πηγὴ γούρνα καλουμένη (σελ. 40) πρὸς τὴν νότιον αὐτοῦ πλευρὰν καὶ δύο τρεῖς βρύσεις πρὸς τὴν βορειοανατολικὴν καὶ αὐταὶ τὸ θέρος χωρὶς νερό δὲν δυνάμεθα νὰ πιστεύσωμεν ὅτι δύναται ν' ἀντικαταστήσῃσι τὰς ἑκατὸν πηγὰς τοῦ Τομάρου, ἡ δὲ λίμνη, ἡ μᾶλλον Λούτσα τῆς Βαλτσώρας κατὰ τὸν χειμῶνα γίγνεται ἐξ αὐτῆς τῆς θέσεως, διότι ἀπὸ τὸ ἐν μέρος ἔχει τὸ Ξηροβούνι, οὗτινος τὰ ὕδατα τὸν χειμῶνα διὰ ρυακίων χύνονται εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Βαλτσώρας, καὶ ἀπὸ τᾶλλα μέρη περικυκλοῦται ἀπὸ ὁροπέδια ἐξ ὧν ὀλίγα ὕδατα πρὸς αὐτὴν καταρρέουσιν· ἡ δ' ἐξήγησις ἣν δίδει ὅτι αὕτη ἐκ τῶν ἀφανῶν ἐκροῶν τοῦ Ξηροβουνίου σχηματίζεται δὲν φαίνεται νὰ ᾗ ἀληθής, ἀφοῦ μάλιστα τοιούτου εἵδους λίμναι ἢ Λούτσαις σχηματίζονται κατὰ τὸν χειμῶνα καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα ὅμοια τῷ Βαλτσώρα μέρη. Καὶ τὸ χωρίον τοῦ Πλινίου νομίζομεν ὅτι χρησιμεύει μᾶλλον εἰς τοὺς ὑποθέτοντας ὅτι τὸ Μιτσκέλι ἔνε ὁ Τόμαρος, διότι τὸ βουνὸν τοῦτο ἔχει καὶ σήμερον ἀκόμη πολλὰς βρύσεις εἰς τὴν πρὸς τὰ Ἰωάννινα ὑπώρειαν· καὶ ὁ κύριος Ἀραβαντινὸς ἐν τῇ χρονογ. Τομ. Β'. σελ. 215 ἀποδεικνύων πῶς ἐσχηματίσθη ἡ λίμνη τῶν Ἰωαννίνων

λέγει «ἐκ τῶν πηγῶν ὅσαι εἰς πλῆθος ὑπεξέρχονται ἐκ τοῦ ὄρους Μιτσακελίου» ὥς καὶ τὸ χωρίον τοῦ Πλινίου δὲν δύναται ν' ἀποδοθῇ εἰς τὸ ἄνυδρον καὶ ἄδενδρον Ξηροβούνι, καὶ ὅμως ὁ κύριος Ἀραβαντινὸς ἐνόμισεν ὅτι ἀμφοτέρω ὑποστηρίζουσι τὴν γνώματευσίν του.

Ἀλλὰ τώρα τοῦ Ξηροβουνίου μὴ ἀποδεικνυμένου ἐκ τῶν παρουσιαζομένων μαρτυριῶν ὡς Τομάρου ἔνε ἀνάγκη νὰ προχωρήσωμεν περαιτέρω, ἀφοῦ πρῶτην θέσιν τοῦ Δωδωναίου μαντείου ὁ κύριος Ἀραβαντινὸς ἔχει, ὅτι ἔκειτο εἰς τὴν ὑπώρειαν αὐτοῦ; ἴσως ὅμως εἶπη ἡμῖν ἂν ἐκ τῆς πρώτης θέσεώς μου δὲν ἀποδεικνύεται τοῦτο ἔχω καὶ ἄλλας ἔνδεκα, καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν μάλιστα τοῦτον μετεχειρίσθη αὐτά· πρὸς ἀπάντησιν ἂς μᾶς ἐπιτρέψῃ ν' ἀναλύσωμεν καὶ τινὰς τῶν ἄλλων του θέσεων, ὅπως γείνη φανερόν ὅτι οὐ μόνον τὴν θέσιν τοῦ μαντείου τῆς Δωδώνης δὲν ὑποστηρίζουσιν, ἀλλὰ καὶ αὐταὶ καθ' ἑαυτὰς ὡς θέσεις ἔνε ἐσφαλμέναι, καὶ ὅτι καὶ ἐνταῦθα συνέβη τὸ αὐτὸ, ὅπερ καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἵπομεν λάθος· καὶ ὡς παράδειγμα ἂς ἐξετάσωμεν τὴν τρίτην θέσιν.

Γ'. «Οτι ἐπλησίαζεν εἰς τὰς πόλεις Ἑλλαν καὶ Δωδώνην οὐχὶ μακρὰν τῆς Ἑλλοπίας χώρας. (Ἡσίοδ. Ζ'. 48. Εὐστ. Ζ'. 16, 17). (1)

Καὶ τοῦ μὲν Ἡσιόδου ἔνε ἐκεῖνο τὸ χωρίον ὅπερ ἐν ἀρχῇ ἀπεγράψαμεν.

«Ἔστι τις Ἑλλοπία πολυλήϊος ἡδ' εὐλείμων . .

ἐνθάδε Δωδώνη τις ἐν ἐσχατιῇ πεπόλισται·
τὴν δὲ Ζεὺς ἐφίλησε ἑὸν χρηστήριον εἶναι
τοῦ δ' Εὐσταθίου τὰ ἐξ ἧς.

«Ἐλὼν ἀφ' ὧν καὶ Ἑλλοπίαν τὸν περὶ Δωδώνην τόπον καλεῖσθαι.»

«Δωδωναῖος Ζεὺς ὁ περὶ Δωδώνην ἢ Ἑλλοπία κατὰ τοὺς παλαιοὺς ἐκαλεῖτο πρότερον».

Ἐκ τῶν τριῶν τούτων χωρίων τῶν παρουσιαζομένων ὑπὸ τοῦ Ἀραβαντινοῦ ἂν δύναται νὰ ἐξαχθῇ ὅτι ὁ ναὸς τῆς Δωδώνης ἐπλησίαζεν εἰς τὰς πόλεις Ἑλλαν καὶ Δωδώνην οὐχὶ μακρὰν τῆς Ἑλλοπίας χώρας ἂς ἴδωσιν οἱ ἀναγνώσται, ἂν ὑποθέσωμεν ὅμως ὅτι καὶ τοῦτο ἦτο ἀληθές, ἡ πόλις Δωδώνη (1) καὶ ἡ Ἑλλοπία ἀπέχουσι τόσον τοῦ

(1) Αἱ παραπομπαὶ γίνονται ἄχι εἰς τὰς πηγὰς, ἀλλ' εἰς τὰ κεφάλαια τῆς πραγματείας του, ὅπου καὶ ἡμεῖς τ' ἀπεγράψαμεν.

(1) Κατὰ τυπογραφικὸν λάθος ἐν τῷ προηγουμένῳ φύλλῳ τῆς Χρυσάλλιδος ἡ ἀπόστασις τῆς πόλεως Δωδώνης ἀπὸ τοῦ μαντεῖον ἐσημειώθη 6 ὥρας περίπου ἐνῶ ἀπέχε

(1) πρὸλ. Geographie Bursian, σελ. 20. Ἑπειρωτικῶν βιβλ. Α'. Σεμιτείου σελ. 9.

Δωδωναίου μαντείου ὅσον ἡ ἀνακάλυψις τοῦ τῆς ἀληθείας· ἀλλ' ἐν τῇ Γ'. θέσει ἔχομεν πόλεις Ἑλλαν καὶ Δωδώνην, καὶ τὸ περιεργότερον μανθάνομεν καὶ ποῦ ἔκειντο καὶ πόσον ἀπέχουσιν ἀπ' ἀλλήλων ἐν τῷ ΙΒ'. κεφαλαίῳ, ὡς μανθάνομεν καὶ ποῦ ἔκειτο ὁ ναὸς τῆς Δωδώνης, καὶ τὸ Δωδωναῖον μαντεῖον· ἡ δὲ θέσις τῆς Ἑλλάς καὶ αὐτὴ ἡ πόλις Ἑλλά ἵνε ἀνακάλυψις τοῦ Ἀραβαντινοῦ, διότι οἱ μέχρι τοῦδε γράψαντες καὶ ἀποφανθέντες περὶ Δωδώνης ἐθεώρουν ἄλλην τὴν πόλιν Δωδώνην καὶ ἄλλον τὸν ναὸν τῆς Δωδώνης, ὁ δὲ κύριος Δ. Σεμιτέλος καὶ συνεταύτισε τὴν Ἑλλαν καὶ τὸ μαντεῖον τῆς Δωδώνης· ἡ ἄλλαις λέξεσιν ἔθηκε τὸν ναὸν τῆς Δωδώνης (Ἡπειρωτ. σελ. 56) ἐν τῇ Ἑλλά τόπῳ τινι ἐν τῇ Δωδωναίᾳ χώρᾳ, διότι οἱ Λάκωνες κατὰ τὸν Ἡσύχιον (I, 4159, 4480. II, 4468) οὕτως ἐκάλουν τὸ μαντεῖον· τῆς Ἑλλάς ἰχνη ἀνεκάλυψεν ὁ Ἀραβαντινὸς εἰς τὸ Ξηροβούνι, εἰς τὸ παλαιόκαστρον τοῦ Ντόμαρη, ἔνθα φαίνονται ἀσβεστόκτιστα τινα λείψαν· ἂν ἡ ἀνακάλυψις αὕτη ἦτο ἀληθής, ἄξιός ἐπαίνου ἦθελεν εἶσθαι ὁ Ἀραβαντινός, ἀλλὰ καὶ τοῦτο κατὰ δυστυχίαν προῆλθεν εἴτε ἐκ τῆς παρανοήσεως τῶν χωρίων τοῦ Ἡσύχιου εἴτε αὐτοῦ τοῦ Σεμιτέλου. Καὶ πρὸς περισσοτέραν τοῦτου διασαφήνισιν ἄς μεταβῶμεν εἰς τὴν δεκάτην τοῦ θέσιν, ἥτις στενώτατα συνδέεται μετὰ τῆς τρίτης.

4'). Τὸ χρηστήριον οὐκ ἦν ἐντὸς τῆς πόλεως Δωδώνης ἀλλ' ἀφίστατο αὐτῆς κείμενον εἰς τόπον ἐλῶδη (σχολ. Ὁμ. Γ', 23. Ἀπολλοδ. Ζ, 10. Ἡσύχ. Ζ. 44).

Ἀνατρέχομεν εἰς τὰ κεφάλαια τῆς πραγματείας καὶ εὐρίσκομεν ὅτι ἐκ τοῦ σχολ. τῆς ὁδου. Ε, 327 δὲν ἐξάγεται ὅτι τὸ χρηστήριον οὐκ ἦν ἐντὸς τῆς πόλεως Δωδώνης, ἀλλὰ μόνον ὅτι αὕτη ἔκειτο εἰς τόπον ἐλῶδη. Καὶ ἐκ τῶν ἄλλων ὁμοίως ἀναφερομένων μαρτυριῶν δὲν δείκνυται ὅτι τὸ χρηστήριον οὐκ ἦν ἐντὸς τῆς πόλεως Δωδώνης· ἰδοὺ αὐται.

Ἀπολλοδ. παρὰ Στεφ. «ἐκ τῶν Ἑλῶν τῶν περὶ τὸ ἱερὸν οἱ Ἕλλοι.»

Ἡσύχ. I, 4159. «Ἑλλά τὸ τοῦ Διὸς ἱερὸν ἡ Δωδώνη· καὶ οἱ ἱερεῖς Ἕλλοι.»

Ὁ αὐτὸς I, 4480. «Ἑλλά· καθέδρα· καὶ Διὸς ἱερὸν ἐν Δωδώνῃ· Λάκωνες.

Ὁ αὐτὸς II, 4468. «Σελλήεις ποταμός· Θεσπρωτίας, ἀφ' οὗ καὶ τὸ ἔθνος Σελλοί.»

τέσσαρς περίπου· τοῦτο πρὸς ἀποφυγὴν παρεξηγήσεως σημειούμεν ἐνταῦθα. (ὁμοίως ἐν σελ. 40 καὶ II ἡ πόλις ἀντὶ τοῦ μαντείου).

Ἐκ τῶν τριῶν χωρίων τοῦ Ἡσύχιου ἐπήγαγεν ἡ Ἑλλά (1) τοῦ Ἀραβαντινοῦ, ἐξ ὧν δὲ ὁμοῦ προήχθη εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι τὸ Δωδωναῖον μαντεῖον οὐκ ἦν ἐντὸς τῆς πόλεως Δωδώνης, ὅπερ δὲν ἀποδεικνύεται. Τὴν τελευταίαν ταύτην γνώμην ἔχουσι καὶ ἄλλοι καὶ τῶν ἡμετέρων καὶ τῶν ξένων, ὁ δὲ Γάλλος Rouqueville καὶ ὁ Ἄγγλος συνταγματάρχης Leake ὥρισαν καὶ τὴν πόλιν Δωδώνην καὶ τὸ Δωδωναῖον μαντεῖον πλησίον τῶν Ἰωαννίνων, καὶ ὁμοῦς τολμῶμεν νὰ εἴπωμεν ὅτι δὲν ἦτον εἰς ἄλλο μέρος τὸ ἱερὸν καὶ εἰς ἄλλο ἡ πόλις Δωδώνη, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν παρουσιαζομένων μαρτυριῶν· καὶ πρῶτον ἐξ αὐτοῦ τοῦ Ἡσιόδου μανθάνομεν.

Ἔστι τις Ἑλλοπία.

ἐνθάδε Δωδώνη τις ἐν ἐσχατῇ πεπόλισται
τὴν δὲ Ζεὺς ἐφίλησε ἐὼν χρηστήριον εἶναι.

Ὁ δὲ Αἰσχύλος ἐν Προμ. 854 κφζ. (προβλ. προγμ. σελ. 46, ἔνθα δίδει κακὴν τοῦ χωρίου ἐξήγησιν).

«ἐπεὶ γὰρ ἦλθες πρὸς Μολοσσὰ γάπεδα,
τὴν αἰπύνωτον τ' ἀμφὶ Δωδώνην, ἵνα
μαντεῖα θάκῃς τ' ἐστὶ θεσπρωτῶν Διὸς,
τέρας τ' ἄπιστον αἰ προσήγοροι δρύες. κτλ.

Καὶ ὁ Ἡρόδοτος, ἔνθα γίγνεται μνεία περὶ Δωδώνης, δὲν κάμνει διάκρισιν αὐτῆς καὶ χρηστήριον· ὁ δὲ Εὐστάθιος σχολιαστὴς τοῦ Ὀμήρου λέγει «ὅρος γὰρ, κατὰ τὸν Γεωγράφον, Τόμαρος ὑφ' ᾧ κείται ἱερὸν τὸ ἐν Δωδώνῃ κατὰ θεσπρωτίαν» καὶ ὁ Πausanias βιβλ. Α', 44 «τῆς δὲ γῆς τῆς θεσπρωτίδος ἔστι μὲν που καὶ ἄλλα θέας ἄξια, ἱερὸν τε Διὸς ἐν Δωδώνῃ καὶ ἱερὰ τοῦ Θεοῦ φηγός.» ὁ δὲ Στράβων «ἐκλέπειπε δὲ πως καὶ τὸ μαντεῖον τὸ ἐν Δωδώνῃ» καὶ ὁ Πολύβιος Δ, 67. «παραγενόμενος δ' ὁ τῶν Αἰτωλῶν στρατηγὸς πρὸς τὸ περὶ Δωδώνην ἱερὸν τὰς τε στοὰς ἐνέ-

(1) Ὁ ἀξιότιμος κύριος Στέφανος Ῥάδος καθηγητὴς τῆς Ζωσιμαίας σχολῆς εἰς Ἰωάννινα εἰς τινα διατριβὴν «ὁ Ἀραβαντινός καὶ ἡ καλὴ πίστις» ἐξέφρασε τὴν αὐτὴν περὶ Ἑλλάς γνώμην· ἀλλὰ καὶ τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ μαντείου τῆς Δωδώνης ὑπὸ τοῦ Ἀραβαντινοῦ δὲν παραδέχεται καὶ ἐπιφέρει ὅτι τὸ ὅλον οἰκοδόμημα στηρίζεται ἐπὶ τῆς παρανοήσεως ἐνὸς χωρίου τοῦ Πολυβίου· ἡμεῖς ἤδη ἀπεδείξαμεν ὅτι τὸ ὅλον οἰκοδόμημα στηρίζεται εἰς τὰς δεισιδαιμονίας τῶν γυναικῶν καὶ εἰς τὴν παρανόησιν τῶν χωρίων τοῦ Στράβωνος καὶ Πλινίου· ἵνε ἀληθές ὅτι καὶ τὸ χωρίον τοῦ Πολυβίου παρενόησεν, ὡς θέλομεν ἀποδείξαι παρακατιόντες, ἀλλ' ἡ παρανόησις αὕτη ἵνε πολλὰ μικρὰ παραβαλλομένη ὡς πρὸς τὰς ἄλλας.

πρῆσε» τὰ περὶ Δωδώνην ἀρχαία ἀντίγραφα ἔχουσι περὶ τῇ Δωδώνῃ, καὶ ἄλλα παρὰ τῇ Δωδώνῃ, ὅπερ δηλοῖ καὶ τὴν τῶν ἀντιγραφῶν ἀμφιβολίαν μὴ δυναμένων νὰ συμβιβάσωσι τὴν ἐν τῇ Δωδώνῃ ὑπαρξίν τοῦ μαντείου μετὰ τὴν σημασίαν τῆς περὶ προθέσεως· ἀλλὰ καὶ αὕτη δὲν ἔχει τὴν σημασίαν ἣν ἔδωκαν ἰσως οἱ χωρίσαντες τὸ μαντεῖον καὶ τὴν Δωδώνην· ἀλλὰ καὶ αἱ μαρτυρίαι τοῦ Ἡσυχίου (I, 1457. 1468) χρησιμεύουσιν εἰς ὑποστήριξιν ὅτι δὲν ἦτο ἄλλο τὸ ἱερόν καὶ ἄλλη ἡ πόλις Δωδώνη· καὶ ἐκ τῶν Λατίνων συγγραφέων, οἷς μνεία γίνεται αὐτῆς τοῦτο ἠδυνήθημεν νὰ ἐξάξωμεν· ἡ παραδοχὴ δὲ τῆς γνώμης ταύτης καθίσταται εὐκολωτέραν καὶ τὴν θέσιν τοῦ Δωδωναίου μαντείου· ἐκτενέστερον περὶ τούτου θέλομεν γράψῃ εἰς τὴν περὶ Δωδώνης διατριβὴν καὶ θέλομεν ἐξηγήσῃ πρόθεν προῆλθεν ἡ διάκρισις πόλεως καὶ μαντείου, διότι ἐνταῦθα τοῦ καιροῦ ἐπιλαβόμενοι σμικρὰν μόνον νύξιν ἐδώσαμεν τοῖς ἀναγνώσταις· ἐρχόμεθα δὲ πάλιν εἰς τὴν περὶ Δωδώνης πραγματείαν τοῦ Ἀραβαντινοῦ.

ΙΑ) Ὅτι ἄλλο ἦν τὸ ἱερόν καὶ ἄλλη ἡ ἱερὰ οἰκία. (Πολύβ. βιβ. 4. 67.) Καὶ ἐνταῦθα ὁ κύριος Ἀραβαντινὸς τὸ ἴδιον λάθος ἔκαμε, παρενόησε τὸ χωρίον τοῦ Πολυβίου· καὶ ἐν μὲν τῷ κεφ. Δ'. σελ. 15—16 εἰς τὰ συγκατακτικὰ τοῦ ἱεροῦ προσθέτει καὶ τὴν ἱερὰν οἰκίαν καὶ φέρει ἠρωτηριασμένον τὸ χωρίον «πρὸς τὸ περὶ Δωδώνην ἱερόν . . . κατέσκαψε δὲ καὶ τὴν ἱερὰν οἰκίαν,» δι' οὗ καὶ ἐαυτὸν ἀπατά καὶ τοὺς ἄλλους· καὶ τὸ νόστιμον εὔρε καὶ τὰς θέσεις ἀμφοτέρων πολὺ ἀπ' ἀλλήλων κεχωρισμένους, διότι λέγει, ἔχνη σώζονται· ἰδοὺ δὲ πῶς τὸ λέγει εἰς τὴν νεοελληνικὴν γλῶσσαν. (πρόβλ. Πραγμ. σελ. 43—44). «ὁ μὲν ναὸς τῆς Δωδώνης (ἱερὰ οἰκία) ἔκειτο κατὰ τὸ μοναστήριον τῆς ἁγίας Παρρασκευῆς τοῦ Πατέρου, τὸ δὲ Δωδωναῖον μαντεῖον (τὸ ἱερόν) μακρὰν τῆς μονῆς ἐν περίπου τέταρτον ὥρας εἰς τόπον ἀπρόσιτον» ἵνα βεβαιωθῇ ὁ κύριος Ἀραβαντινὸς ὅτι τὸ περὶ Δωδώνην ἱερόν καὶ ἡ ἱερὰ οἰκία δὲν πρέπει ν' ἀφίστανται τόσον ἀπ' ἀλλήλων, διότι κατὰ τοῦτο μόνον διαφέρουσιν ὅτι τὸ περὶ Δωδώνην ἱερόν ἵνε περιληπτικώτερον, δὲν ἵνε ἀνάγκη ν' ἀναζητήσωμεν ὁλόκληρον τὸ χωρίον τοῦ Πολυβίου εἰς αὐτὸν τὸν Πολύβιον καὶ νὰ τὸ σχολιάσωμεν, ἀρκεῖ μόνον νὰ τὸ ἀπογράψωμεν ἐκ τοῦ Θ'. κεφαλαίου τῆς πραγματείας του σελ. 31, ἔνθα τὸ μετεχειρίσθη δι' ἄλλον σκοπὸν ὁλόκληρον· «παρὰγενόμενος δ' ὁ τῶν Αἰτωλῶν στρατηγὸς Δορύμαχος πρὸς τὸ περὶ

Δωδώνην ἱερόν, τὰς τε στοὰς ἐνέπρῃσε καὶ πολλὰ τῶν ἀναθημάτων διέσφειρε, κατέσκαψε δὲ καὶ τὴν ἱερὰν οἰκίαν» καὶ πρὸς ἀποφυγὴν πάσης παρεξηγήσεως προσθέτομεν ἐνταῦθα καὶ τὴν τοῦ Πολυβίου λατινικὴν μετάφρασιν. «ad Dodonaeum fanum ut venit Dorimachus, et porticus cremavit, et donaria multa corrumpit, ipsam denique sacram aedem funditus evertit.» πρόβλ. ἐπίμ. περιγ. Ἀκροτ. Δ. Π. σελ. 58—59· καὶ λέξιν· τῆς ἀρχαιολ. Smith, μετάφρ. Δ. Π. σελ. 610.

Ἦδη ἐγένετο δῆλον ὅτι ἀναγκαζόμεθα ν' ἀνασκευάζωμεν αὐτὰς τὰς θέσεις τοῦ Ἀραβαντινοῦ καὶ οὐχὶ τὰς τοποθεσίας, διότι ἀφοῦ ἐκεῖναι δὲν ἔχουσιν ὀρθῶς πολὺ περισσότερον καὶ αὐταὶ· ἀντὶ δὲ νὰ ἐνδιατρίψωμεν ἐπὶ πολὺ εἰς τοιαύτην ἀνασκευὴν ἀρκούμεθα νὰ εἴπωμεν ὀλίγα ἀκόμη καὶ περὶ τῆς τελευταίας του θέσεως.

113 Ὅτι τὸ μαρτεῖον τῆς Δωδώνης οὐ μακρὰν τῆς Ἀθαμανίας καὶ τοῦ Ἀχελώου ἔκειτο. (Ἀριστ. Α. Στραβ. Ζ, 22. Ἡρόδ. Α.) Καὶ πάλιν ἐκ τῶν παρουσιαζομένων μαρτυριῶν δὲν ἀποδεικνύεται τὸ ἀληθές τῆς θέσεως· ἰδοὺ τὰ χωρία.

Ἀριστ. Μετεωρ. Ι, 14· «καὶ γὰρ οὗτος (ὁ καλούμενος ἐπὶ Δευκαλίωνος κατακλυσμὸς) περὶ τὸν Ἑλληνικὸν ἐγένετο μάλιστα τόπον, καὶ τούτου περὶ τὴν Ἑλλάδα τὴν ἀρχαίαν, αὕτη δ' ἐστὶν ἡ περὶ τὴν Δωδώνην καὶ τὸν Ἀχελῶον, οὗτος γὰρ ποταμὸς τὸ ῥεύμα μεταβέβληκεν, ὥκουν γὰρ οἱ Σελλοὶ ἐνταῦθα, καὶ οἱ καλούμενοι τότε μὲν Γραικοὶ, νῦν δὲ Ἕλληνες» πρόβ. Albanesische Studien von Hahn. σελ. 329.

Στραβ. βιβ. Θ. κεφ. 4. § 11. «Ἀθαμᾶνες δ' ὕδατοι τῶν Ἠπειρωτῶν εἰς ἀξίωμα προαχθέντες.»

Ἡρόδ. βιβ. Δ, 53. «ἐντεῦθεν δὲ (ἀπὸ τῆς Ἰλλυρίας) πρὸς μεσημβρίαν προπεμπόμενα (τὰ τῶν Ἰπέρβορειων τῆς Εὐρώπης ἱερὰ ἀναθήματα) πρῶτους Δωδωναίων Ἑλλήνων δέχεσθαι, ἀπὸ δὲ τούτων καταβαίνειν ἐπὶ τὸν Μηλιαῖον κόλπον καὶ διεκπορεύεσθαι εἰς Εὐβοίαν.» πρόβλ. Πραγμ. σελ. 6. Τὰ περὶ τοῦ Δωδωνοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς τοῦ Pouqueville παρανοήσεως ἀρκετὰ ὁ κύριος Στέφανος Α. Ράδος ἀνέπτυξε καὶ διὰ τοῦτο ἐνταῦθα χάριν συντομίας δὲν κάμνομεν λόγον.

Πρὶν δὲ δώσωμεν πέρας εἰς τὴν διατριβὴν ταύτην ῥίπτομεν μικρὸν τι βλέμμα καὶ εἰς τὰς ὑπὸ τοῦ κυρίου Ἀραβαντινοῦ προτεινομένους ἐτυμολογίας τῶν ὀνομάτων χωρῶν ἢ κομῶν ἢ καὶ τῶν κατοίκων τοῦ Κωτσανοχωρικοῦ τμήματος.

Οἱ Ντομαράδες, λέγει ὁ κύριος Ἀραβαντινός, ἵνε

οἱ Τόμουροι τῶν ἀργαίων τὰ δὲ Λουζέτσι, Λεσιανὰ, Βαλστώρα, Σελεὺ ἔνε οὐχὶ μικρὰ τεκμήρια τοῦ ὅτι ἐνταῦθα κατῴκουν οἱ Σελλοί· παρατηρητέον ὅτι τοιοῦτους ἐξελληνισμοὺς κάμνει καὶ ἐν τῇ χρονογραφίᾳ π. χ. Γκιλύτσιανη (Γλωσσισιανή,) Μπορσκόλ (Προσβολή,) Σουδενὰ (Ἑσωδινὰ) καὶ ἄλλα· τὸ Λουζέτσι ὅμως ἐν τῇ χρονογ· θεωρεῖ Σλαβικόν, τὸ Λεσιανὰ (Ἀλεξιανὰ) καὶ τὸ Βαλστώρα ἀλβανικόν. Περὶ τὴν ἐτυμολογίαν πολὺ ὁ κύριος Ἀραβαντινὸς ἀσχολεῖται, διότι πάντων τῶν ὀνομάτων εὐκόλα τὰς ἐτυμολογίας ἀνευρίσκει κατὰ τὸ αὐτῷ δοκοῦν καὶ κατὰ τὸν σκοπὸν ὃν ἐπιδιώκει πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχων μερικὸς παλαιὸς δασκάλους, οἵτινες ἀνευ βασανισμοῦ εὗρον καὶ εὐρίσκουσι τὰς ἐτυμολογίας τῶν λέξεων χωρὶς νὰ προσέχωσιν εἰς τὴν καταγωγὴν τούτων, εἰς τοὺς γραμματικὸς κανόνας, καὶ εἰς τὰς περιπετείας αἱ ὑπέστησαν καὶ ὑφίστανται ἢ γλῶσσαι, τὰ ἔθνη, αἱ χώραι.

Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε εἰρημένων νομιζόμεν ἀπδείχθη ὅτι ἡ γνωμάντευσις τοῦ Ἀραβαντινοῦ δὲν ἔνε ἀληθὴς καὶ ὅτι ἐκ τῶν δεισιδαιμονίων παραιοὶ παρενόησε χωρὶς συγγραφένων καὶ ἔθεσε τὸν ναὸν τῆς Δωδώνης μακρὰν τῆς Ἑλλοπίας χώρας εἰς τὴν ὑπώρεικον τοῦ Ξηροβουνίου ὑπολαβὼν αὐτὸ ὡς τὸν κατάρρυτον Τόμαρον. Τώρα αἱ εἴπη ἡμῖν ὁ κύριος Ἀραβαντινὸς ἡ γνωμάντευσις τοῦ θεωρεῖται πειστικὴ καὶ ἐπαρκὴς ἢ ἔνε ἀντιφατικὴ καὶ αὐθαίρετος ὅχι κατὰ τὸ πλεῖστον ὡς ἀπεκάλεσε τὰς γνωμάντεύσεις τῶν ἄλλων, ἀλλὰ καθ' ἑλκ· Τουλάχιστον ἡμεῖς μὲ τὰς παρουσιαζομένας μαρτυρίας δὲν δυνάμεθα νὰ πεισθῶμεν, ὅτι τὸ Ξηροβούνι τοῦ ἔνε τὸ ὄρος ὁ Τόμαρος, οὐδ' ὅτι τὸ δὲ Δωδωναῖον μαντεῖον κείται κατὰ τὸ μοναστήριον τῆς ἁγίας Παρασκευῆς τοῦ Πατέρου.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 13 Νοεμβρίου 1864.

Γ. ΧΡ. ΧΑΣΙΩΤΗΣ.

ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ.

ΠΑΥΛΗ ΤΗΣ ΔΑΧΟΜΕΝΗΣ.

ΚΑΤΑ τὸ παρελθὸν ἔτος, ὁ Κ. Ριχάρδος Βούρτων ἐπεφορτίσθη παρὰ τῆς ἀγγλικῆς κυβερνήσεως μὲ ἑκτακτον ἀποστολὴν παρὰ τῷ βασιλεῖ τῆς Δαχομένης, κράτους τῆς μεσημβρινῆς Ἀφρικῆς· σκοπὸς δὲ τῆς ἀποστολῆς ταύτης ἦν ἡ συνομολόγησις ἐμπορικῆς συνθήκης μετὰ τοῦ μαύρου ἐκείνου ἡγεμόνος, ἐπομένως συνοδεία πολυάριθμος καὶ δωρεὰ τιμαλφῇ συνόδου τὸν ἄγγλον ἀπεσταλμένον. Ὁ σκοπὸς τῆς ἀποστολῆς ταύτης ἐπετεύχθη κατ'

ὁλοκληρίαν, καὶ ὁ Κ. Βούρτων, ἐπιστρέψας εἰς τὴν γεννέτειραν γῆν, ἐδημοσίευσεν περίεργον περιγραφὴν τοῦ κράτους τῆς Δαχομένης καὶ τῶν ἠθῶν καὶ ἠθίμων τῶν κατοίκων αὐτῆς. Ἐπειδὴ δὲ πολλοὶ τῶν παρ' ἡμῖν ἀσχάλλουσιν ἐνίοτε ἐπὶ παραλείψει· διήθεν αὐλικῶν τινων διατυπώσεων κατὰ τινὰς περὶ τῶν διατυπώσεων τῆς αὐλῆς τῆς Δαχομένης μέρος, εὐτυχῆς λογισθησόμενοι ἂν, ὑποδεικνύοντες αὐτάς, ὡς πρότυπον συντελέσωμεν, ἔστω καὶ ἐπὶ μικρὸν, εἰς τὴν ἄρσιν τῶν μεμψιμοιριῶν τῶν ἄγαν παρ' ἡμῖν μεμψιμοιρῶν.

Παραλείπομεν τὰ καθέκαστα τῆς ὁδοιορίας τοῦ Κ. Βούρτωνος, ἐκ Λονδίνου μέχρι Βυδᾶχ, πρώτης πόλεως τοῦ Δαχομεῖκου κράτους, εἰς ἣν ἀφίκετο, καὶ ἐκείθεν μέχρι Ἀλλάδας καὶ Ἀγρίμης, διότι τοῦτο εἶνε ἀλλότριον τοῦ ἡμετέρου θέματος· ἀναγκαζόμεθα ὅμως νὰ τὸν ἀκολουθήσωμεν ἀπὸ τῆς τελευταίας ταύτης μέχρι Κάνα, ἥτις ἐστὶν ἡ πρωτεύουσα τῆς Δαχομένης. Κατὰ τὸ μέσον λοιπὸν τῆς μεταξύ τῶν δύο τούτων πόλεων ὁδοῦ, ὁ ἄγγλος πρεσβευτὴς ἀπῆντησε πολυάριθμον συνοδείαν, σταλείσαν ἐκ μέρους τῆς Αὐτοῦ Δαχομεῖκῆς Μεγαλειότητος ὅπως τὸν ὀδηγήσῃ εἰς τὴν πρωτεύουσαν. Τῆς συνοδείας ταύτης ἡγεῖτο εἰς τῶν ἀδελφῶν τοῦ βασιλέως, ὀνόματι Βο-Σου-Σῶ, κρατῶν τὴν βασιλικὴν βακτηρίαν· οὗτος, ἅμα ἰδὼν μακρόθεν τὴν ἀγγλικὴν πρεσβεῖαν, ἐπροχώρησε πρὸς αὐτήν, καὶ τῶν σαλπίγγων, τῶν τυμπάνων καὶ τῶν κροτάλων διαβολικὴν ἁρμονίαν προξενούντων, συνήντησεν αὐτήν. Ζητήσας δὲ καὶ εὗρων τὸν Κ. Βούρτωνα, διηυθύνθη πρὸς αὐτόν, καὶ τρίζας ὑπὸ τὴν βίνα του τοὺς δακτύλους του (φιλοφροσύνη, ἥτις ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ πρὸς ἡμῖν σφίγγιμον τὸν χειρῶν) τῷ ἐπαρουσίασε τὴν βασιλικὴν βακτηρίαν, ὡς διὰ νὰ τῷ δείξῃ ὅτι ὁ βασιλεὺς τὸν ἐπερίμενε. Κατόπιν διέταξε νὰ παρθεῖται διάφορα ἀναψυκτικὰ ποτὰ καὶ ἑτέρα τρογάλια, καὶ αὐτῶν καθεσθέντων ἵνα ἀναπαυθῶσιν, ὁ συνοδεύων τὸν Βο-Σου-Σῶ στρατὸς, ἔκαμε παρέλασιν πρὸ αὐτῶν, ἐξ ὧν, δέον νὰ εἴπωμεν, ὁ Κ. Βούρτων, δὲν ἐφάνετο λίαν εὐθυμος, διότι ἕκαστος στρατιώτης ὡς κοσμήματα τῆς λόγχης του ἔφερε πολλὰ ἀνθρώπινα κρανία. Ἡ μουσικὴ ταῦτοχρῶνως ἐπαίανιζεν ἢ μᾶλλον ἐθορύβει καὶ ἐν μέσῳ τοῦ θορύβου αὐτῆς φωναί τινες ἠκούσθησαν ὁλολύζουσαι πρὸς τιμὴν τοῦ Κ. Βούρτωνος τοὺς λόγους τούτους ὡς ἔγχιστα.